

Lippai-Makra Edit

**A MAGYAR KÖZÉRDEKLŐDÉSRE SZÁMOT TARTÓ GAZDÁLKODÓK NEM
PÉNZÜGYI BESZÁMOLÁSI GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA**

Doktori értekezés tézisei

Szeged, 2022

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDASÁGTANI DOKTORI ISKOLA

**A MAGYAR KÖZÉRDEKLŐDÉSRE SZÁMOT TARTÓ GAZDÁLKODÓK NEM
PÉNZÜGYI BESZÁMOLÁSI GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA**

Doktori értekezés tézisei

Témavezetők:

Dr. Deák István

egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem

Gazdaságtudományi Kar

Dr. habil. Lukovics Miklós

egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem

Gazdaságtudományi Kar

Készítette:

Lippai-Makra Edit

Szegedi Tudományegyetem

Gazdaságtudományi Kar

Közgazdaságtani Doktori Iskola

Szeged, 2022

A téma aktualitása és jelentősége

Közismert, hogy a gazdálkodó szervezeteknek beszámolási kötelezettsége van, mely során információt közölnek többek között a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetükről az érintettekkel¹. A vállalatok beszámolását, annak tartalmát és formáját jogszabályok írják elő, azonban hatnak rá a gazdasági környezet tényezői is. Az utóbbi évtizedek egyik kiemelkedő globális tendenciája a szervezetek környezeti és társadalmi hatásainak, beágyazottságának, hatékony működésének előtérbe kerülése. A múltorientált szemléletmódot egyre inkább próbálják kiegészíteni jövőbe tekintő szempontokkal. Azaz a múltbeli teljesítmény és a pénzügyi kockázatok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a jövőbeni kihívások, a vállalatok sérülékenysége, hosszú távú kilátásaik, valamint értékteremtési folyamataik. Napjainkra a fenntarthatóság eszméje egyre szélesebb körben elterjedt, az üzleti életet is mélyen áthatja, az érintettek egyre tudatosabban figyelik a vállalatok gazdasági tevékenységének, működésének társadalmi intézményekre és élővilágra gyakorolt hatásait. A környezettudatos befektetők, fogyasztók, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést és kommunikációt igényel a gazdálkodók részéről a beszámolási gyakorlatuk során is.

Napjainkban tehát a pénzügyi beszámolási gyakorlat során közzétett információk köre egyre kevésbé fedi le az érintettek növekvő információ igényét. Ennek az egyik oka az, hogy a pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályok változása csak késleltetetten követi le azokat a gazdasági folyamatokat, illetve feltörekvő trendeket, melyek hatnak a gazdaság szereplőire. Már Heinen 1978-ban publikált modelljében is megjelentek a számviteli szabályozás hiányosságait pótló, kiegészítő kimutatások (Lakatos 2013). Ennek ellenére máig nincs sem tudományos konszenzus, sem egységes vállalati gyakorlat arra vonatkozóan, hogy ezek az információk hogyan kerüljenek közzétételre.

A fenti hatásokra a gazdálkodók és a szabályalkotók is reagálnak. Manapság tehát a beszámolási gyakorlat kialakítása igen komplex feladatok összehangolását igényli. Nyilvánvalóvá vált, hogy a pénzügyi szempontok mellett a nem pénzügyi információknak is egyre nagyobb szerepük van. A legújabb trendek az integrált jelentéskészítés elterjedését mutatják, mely során a gazdálkodók nem külön pénzügyi és nem pénzügyi jelentést készítenek, hanem az ezekben közölt tartalmakat összekapcsolják, és hasonló súllyal veszik számításba.

¹ Az érintettek pl. tulajdonosok, hitelezők, **vevők**, szállítók, munkavállalók, stb. lásd. az értekezés 1.2. alfejezete.

Elmondható, hogy nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is (Rowe 2015; Zahorodnya 2016).

Azontúl, hogy ez egy nagyon fontos gyakorlati téma, a tudományos közösség is egyre markánsabban fordítja figyelmét a nem pénzügyi jelentések és a bennük közzétett információk hasznosíthatósága felé. Sorra jelennek meg új tudományos kutatások az egyes országok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatáról, tudomásunk szerint azonban magyar vizsgálat még nem született. Albu et al. (2017) kutatásukban hangsúlyozzák, hogy fontos az egyes országok beszámolási gyakorlatának tudományos vizsgálata, mely során az egyes nemzetek nyelvein elérhető dokumentumok is elemzésre kerülnek, majd a kapott eredmények nemzetközi kutatói közösség számára történő publikálásával lehetővé válik a különböző országokban megfigyelhető tendenciák összehasonlítása. Ezért úgy véltük, hogy fontos egy magyar nem pénzügyi közzételési gyakorlatot vizsgáló tudományos kutatás lefolytatása.

A téma aktualitását alátámasztja továbbá, hogy a 2014/95/EU rendelet a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók² egy részének kötelezővé tette nem pénzügyi jelentések készítését a 2017. üzleti évtől kezdődően. Tehát a vállalkozások ezen köre szempontjából a nem pénzügyi információk közlése már nem önkéntes. A szabályozás megjelenésével lehetőség nyílik „compliance” típusú, azaz jogszabályi megfelelést vizsgáló kutatások elvégzésére is. A nemzetközi kutatások tapasztalatai szerint a szabályozás bevezetése pozitívan hat a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitására. A nem pénzügyi közzételési intenzitás kifejezést a nemzetközi szakirodalomban használt Non-financial Disclosure Intensity magyar megfelelőjeként használjuk. Az intenzitás alatt nem csak a közölt információk mennyiségét értjük, hanem egy olyan komplex mérőszámot, mely az információk közlési formáját (szöveg, adat, grafikon, stb.) is figyelembe veszi³.

² A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókat európai uniós és magyar jogszabályok definiálják. Ilyenek például a tőzsdén jegyzett társaságok, a bankok, a biztosítók. Részletesen bemutatjuk a kapcsolódó szabályozást az értekezés 2.3.3. alfejezetében.

³ Lásd. az értekezés 3.3., 3.4., és 4.4.2. alfejezetei.

A dolgozat célja

A fentiek alapján fontosnak tartjuk tehát a hazai nem pénzügyi beszámolási gyakorlat feltárását, abból a célból, hogy megteremtsük a lehetőséget a magyar közzétételi szokások összevetésére más országok gyakorlatával. Valamint vizsgálni kívánjuk, hogy a bevezetett szabályozás hogyan hatott a vállalkozások jelentéstételére. A kutatók számos módszertant alkalmazva vizsgálják a gazdálkodók által publikált információkat, de az kisebb hangsúlyt kap, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a vállalkozások közzétételi gyakorlata mögött. Kutatásunk során kísérletet teszünk ezen motivációs tényezők csoportosítására is.

A dolgozat célja az, hogy megismerjük és megértsük a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét meghatározó mozgatórugókat, és feltárjuk a jelenlegi beszámolási gyakorlatot valamint javaslatot teszünk annak fejlesztésre.

A dolgozat hipotézisei

A 2014/95/EU rendelet megjelenése jelentős hatással bírt a nem pénzügyi közzététel kutatására azáltal, hogy egy eddig önkéntes gyakorlatot tett kötelezővé bizonyos gazdálkodók számára. A kutatók figyelme a szabályozás bevezetésének lehetséges hatásai felé fordult. A nemzetközi szakirodalommal összhangban, az első három hipotézisünket a nem pénzügyi közzététel szabályozásának várható hatásával kapcsolatban fogalmaztuk meg.

1. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.

A szabályozás bevezetésének egyik várható hatása az, hogy olyan gazdálkodók is közzé fognak tenni nem pénzügyi információt, akik korábban ezt nem tették, továbbá, hogy a korábban önkéntes alapon jelentő vállalkozások közzététele intenzívebbé válik. Ezek hatására tehát arra számítunk, hogy ezen hatásoknak köszönhetően nő a gazdálkodók átlagos közzétételi intenzitása (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Róžańska 2017; Venturelli et al. 2017). Az első hipotézis vizsgálatához szükség van a szabályozás hatálya alá eső gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi gyakorlatának elemzésére a hatálybalépés előtti és utáni évben. A közzétételi gyakorlatot a nemzetközi szakirodalomban széleskörben használt tartalomelemzési módszertannal mérjük fel az irányelv hatálybalépése előtti (2016) és a hatálybalépés utáni (2017,2018) üzleti évekre vonatkozóan. A kvalitatív nem pénzügyi információk

számszerűsítését, azaz a közzétételi intenzitás meghatározását kvalitatív tartalomelemzéssel végezzük el.

2. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között.

Feltételezhető, hogy a korábban önkéntes közzétételt nem alkalmazó gazdálkodók jelentéstételi intenzitására nagyobb hatást gyakorol a szabályozás hatálybalépése mint a korábban önkéntes közzetevőkére. Ennek hatására a jelentéstételi gyakorlat egységesedése várható. Egyes szerzők ezt a hatást kényszerítő izomorfizmusként azonosítják (Dumitru et al. 2017; Tiron-Tudor et al. 2019). A második hipotézis alátámasztásához a közzétételi gyakorlat vizsgálatára van szükség, melyet a nemzetközi szakirodalomban széleskörben használt tartalomelemzési módszertannal végzünk el.

3. hipotézis: Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.

Harmadik hipotézisünk pedig a nem pénzügyi közzététel tartalmi szabályozásához kötődik. Várható, hogy a szabályozás hatására az egyes környezeti, társadalmi és etikai információk kiegyensúlyozottan szerepelnek a jelentésekben (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2017; Venturelli et al. 2017). Ezen hipotézis alátámasztására is a fent már említett tartalomelemzést fogjuk használni, mely során az egyes témák intenzitását mérő alindexeket hozunk létre.

A további két hipotézis a szabályozáson kívül eső tényezőkkel kapcsolatos.

Többféle motivációs tényező hathat a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi gyakorlatára. Ezeket a tényezőket két csoportra osztjuk: a kötelező ösztönzőkre és az önkéntes ösztönzőkre. Harmadik hipotézisünket ezekkel kapcsolatban határoztuk meg.

4. hipotézis: Azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.

A nemzetközi felmérések tapasztalatai azt mutatják, hogy vannak olyan ismérvek, amelyek megmutatják, hogy mely vállalkozásokra hat inkább a szabályozás, és melyekre nem (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2017). Fenti hipotézis vizsgálatára is a tartalomelemzési

módszertant használjuk, mely során az eltérő intenzitás növekedés alapján képzett gazdálkodó csoportok tulajdonságait vetjük össze.

5. hipotézis: Megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, melyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.

Ötödik hipotézisünk megfogalmazása során arra kerestük a választ, hogy meg tudunk-e határozni olyan ismérveket, melyek a szabályozástól függetlenül kapcsolatot mutatnak a vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatával (Ortas et al. 2015; Sierra-Garcia et al. 2018; Dalal – Thaker 2019; Mion – Loza Adauí 2019). A fenti hipotézis tesztelésére vegyes módszertant állítottunk össze. A tartalomelemzés során meghatározásra kerülő intenzitási indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához.

A dolgozat felépítése

A dolgozat öt fejezetre tagolódik. Az első fejezetben bemutatjuk a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat, illetve azok értelmezését. Ezt azért tartjuk szükségesnek, mert az általunk vizsgált téma viszonylag új, még a nemzetközi szakirodalomban sem találkozunk egységes fogalomhasználattal. A szakirodalmi áttekintésben kitérünk arra, hogy milyen elméletekkel támasztható alá a vállalatok közzététele, és ezek az elméletek hogyan kapcsolódnak a nem pénzügyi közzétételhez (NPK). A második fejezetben ismertetjük a NPK folyamatát, mely során kiemelt figyelmet fordítunk a motivációs tényezők (ösztönzők) tisztázására, valamint a kapcsolódó standardok bemutatására. Kísérletet teszünk a közzétételrel kapcsolatos elméletek és az ösztönzők közti összefüggések feltárására, bemutatására. A harmadik fejezetben bemutatjuk a nemzetközi szakirodalom vizsgálata során feltárt módszereket és eredményeket, melyek alapján lefolytattuk a vizsgálatunkat. A negyedik fejezet tartalmazza az elvégzett empirikus kutatást mely során a motivációs tényezőket interjúkkal, a közzétételi gyakorlatot pedig tartalomelemzéssel vizsgáltuk. A tartalomelemzés során kapott számszerűsített adatok lehetőséget teremtettek statisztikai vizsgálatok lefolytatására is. Az ötödik fejezetben az eredmények közzélése mellett kitérünk a kutatás korlátaira, valamint javaslatokat fogalmazunk meg a szabályalkotók, illetve a vállalkozások számára a hatékonyabb szabályozás érdekében, illetve a vállalkozások számára a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatára vonatkozóan.

A kutatás során használtan módszertan és a kapott eredmények⁴

A magyar nem pénzügyi beszámolási gyakorlat vizsgálatához a Dumitru et al. (2017) által kidolgozott módszertant választottuk.

A szerzők egy 20, nem pénzügyi tételt felölelő listát készítettek, amelyben négy kategóriát alakítottak ki, majd a jelentésekben keresték meg a tételekhez köthető, megfelelő információkat. A pontozási rendszert úgy alakították ki, hogy tükrözze a közzététel típusát is: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 2 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 3 (2+1) – az adott tételhez szöveges leírást és számszaki adatot is bemutatnak. Következésképpen a jelentésekre adható maximális pontszám 60 (20×3), valamint a magasabb pontszámok magasabb közzétételi intenzitást jelentenek.

Dumitru et al. (2017) nyomán négy indexet számoltunk ki minden vizsgált vállalatra, mindhárom vizsgált üzleti évre vonatkozóan, a kategóriákhoz hozzárendelt tételek és a kategóriánkénti maximálisan elérhető pontszám alapján. Az indexeket az alábbiak szerint állítottuk elő:

$I_1 = \left(\frac{P_1}{12}\right) * 100$; $I_2 = \left(\frac{P_2}{21}\right) * 100$; $I_3 = \left(\frac{P_3}{24}\right) * 100$; $I_4 = \left(\frac{P_4}{3}\right) * 100$, ahol P az adott kategóriákba tartozó tételekhez rendelt pontok száma.

A teljes nem pénzügyi közzétételi intenzitás értékeléséhez kiszámítottuk a következő kombinált indexet is:

$$I_{combined} = \frac{(I_1 + I_2 + I_3 + I_4)}{4}.$$

Mivel az áttanulmányozott szakirodalom körében más módszereket is találtunk a közzétételi intenzitás mérésére, azon belül is az információk bemutatási formáinak figyelembevételére, ezért a közzétételi intenzitás mérésére alkalmaztunk egy alternatív

⁴ A tézisfüzet terjedelmi korlátjára tekintettel csak a tézisekhez közvetlenül kapcsolódó egyes eredményeket ismertetjük ebben a fejezetben. Az értekezésben ezen felül bemutatásra kerül a jogi környezet elemzése, valamint a motivációkat feltáró interjú kutatás. Valamint jelen tézisfüzet mellékletei tartalmazzák az eredményeket összefoglaló táblázatokat.

pontozási rendszert is. A cél az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan hat a kapott eredményekre, ha alternatív súlyozást használunk.

Li, Pike és Haniffa (2008) alapján is kiszámoltuk a pontszámokat az elvégzett kódoláskor, úgy, hogy a tételek közzétételének formáját vizsgálva nemcsak a szöveges és számszaki formát vettük figyelembe, hanem a grafikus interpretációkat is (beleértve a grafikonokat, megértést segítő ábrákat, de nem figyelembe véve az illusztratív fotókat, képeket. Ennek hatására a pontozás (amelyet $I_{combined,mod}$ megnevezéssel jelöltünk) az alábbiak szerint módosult: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 1 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 1 – az adott tétel bemutatáshoz grafikus ábrázolást használnak. A maximális pontszám ezek alapján szintén tételenként 3 pont és jelentésenként 60 pont ebben az alternatív pontozási módszerben is. A maximálisan elért 60 pont tehát azt jelentené, hogy a gazdálkodó mind a 20 vizsgált tételről közzétett szöveges, számszaki és grafikus elemet is.

A reálszektor közzétételi intenzitásának vizsgálata

Miután meghatároztuk a vizsgált gazdálkodók közzétételi intenzitásának eredményeit (13. táblázat), ugyanabba a négy közzétételi szint szerinti kategóriába soroltuk, mint amit Dumitru et al.. (2017) meghatároztak: 0 – nincs nem pénzügyi közzététel; 1–30% – alacsony közzétételi szint; 31–70% – közepes közzétételi szint; 70–100% – magas közzétételi szint. A Kombinált Index növekedése alapján arra a következtetésre jutunk, hogy az irányelv mérsékelten, de hatással van a vizsgált vállalatok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatára. A reálszektor átlagos Kombinált Indexe alacsony kategóriából közepes kategóriába került. A korábban már tárgyalt⁵ irányelv előtti magyar számviteli szabályozás hatása is látható: a gazdálkodók a többi kategóriához képest több környezeti információt szolgáltatnak a jelentésekben az irányelv hatálybalépése előtt, és bár kisebb mértékű az előny, de megmarad a hatálybalépés utáni két évben is. Habár a társadalmi és munkavállalói ügyekkel kapcsolatos közzététel mutatja a legnagyobb növekedést az elmúlt három évben, ennek ellenére ez a kategória továbbra is csupán a közepes közzétételi szintbe sorolható.

⁵ Lásd. az értekezés 2.3.4. alfejezete.

1. táblázat A reál szektorba sorolt gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitása

Index 2016	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	25	66,67	8,33	66,67	0	8,33	75	0	31,25	75	0	30,54766
I2. Körny. ü.	14,29	100	4,76	100	0	19,05	100	0	42,26	100	0	45,14009
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,5	0	8,33	45,83	0	26,04	87,5	0	30,45873
I4. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0	8,93	55,21	0	29,06	88,54	0	32,39981
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	nincs	alacsony			
Index 2017	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
I2. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	0	23,81	100	28,57	48,21	100	0	40,85519
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	25	87,5	16,67	4,17	45,83	16,67	31,77	87,5	4,17	26,99806
I4. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,5	9,08	48,96	15,48	32,76	88,54	8,78	28,45108
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			
Index 2018	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50	8,33	33,33	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
I2. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	14,29	23,81	33,33	19,05	40,48	100	14,29	34,83033
I3. Társ. ü.	4,17	58,33	25	87,5	16,67	4,17	79,17	16,67	36,46	87,5	4,17	31,44039
I4. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	33,33	0	20,83	100	0	33,07189
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,1	33,04	88,54	8,78	27,96649
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 8 alapján saját szerkesztés

A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A legmagasabb értékkel rendelkező kategória mindhárom vizsgált évben a környezeti ügyek/tényezők (II.) kategóriája, 40–48 körüli átlag értékekkel. Ez az eredmény különbözik attól, mint amit Dumitru et al. (2017) megállapítottak. Kutatásukban az *Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok* (I.) kategóriája kapta a legmagasabb átlagos közzétételi pontszámot mind a lengyel, mind a román minta esetében. Ennek magyarázata az a szabályozásnál már korábban kifejtett tény, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt is előírta a cégeknek, hogy tegyenek közzé egyes környezeti információkat⁶. A legalacsonyabb értékekkel bíró kategória az etikai ügyek (IV.), ami összhangban van a lengyel és román eredményekkel (Dumitru et al. 2017). A magyarországi gazdálkodók közül sokan még a 2017–2018-as üzleti évben sem hoztak nyilvánosságra információkat az etikai ügyekről, annak ellenére, hogy ezt a szabályozás előírja. A másik két kategória (Üzleti (I.) és Társadalmi (III.) ügyek/tényezők) továbbra is közepes szinten marad 31–34 és 26–36 értékek körül. A vizsgált időszakban a Társadalmi (III.) ügyek/tényezők kategóriája mutatja a legnagyobb (10% feletti) növekedést.

Az egyes gazdálkodók jelentéstételi gyakorlatát vizsgálva azt láthatjuk, hogy közülük kettő nem adott ki semmilyen információt a környezeti, társadalmi és etikai kérdésekről az irányelv hatálybalépése előtt, az új szabályozás hatására azonban megkezdték a nem pénzügyi információk közzétételét. Az alacsony közzétételi szintű csoport három tagjának egyike

⁶ Lásd az értekezés 2.3.4. alfejezete

jelentős növekedést (5,36-ról 15,18-ra) mutatott, míg a másik kettő gyakorlatilag ugyanazon a szinten, ugyanabban a kategóriában maradt. A közepes és magas közzétételi kategóriák tagjai szintén hasonló szinten maradtak a vizsgált periódusban, egyedül egy gazdálkodó esetében történt csökkenés. Ez utóbbi kategóriába tartozó vállalkozások beszámolási gyakorlata azért nem változott jelentősen az irányelv hatálybalépésével, mert ezek már korábban is tettek közzé önkéntesen nem pénzügyi információkat. Ezekre a gazdálkodókra inkább az önkéntes ösztönzők hatottak, mint például az érintettek információigénye. Ez az eredmény összhangban van az interjú kutatás alapján vártakkal, valamint a nemzetközi szakirodalomban leírtakkal (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Róžańska 2021).

Megvizsgáltuk a tartalomelemzésben szereplő 20 tételre vonatkozó közzétételek számát is, abból a célból, hogy lássuk, melyikről jelentett a legtöbb, és melyikről a legkevesebb vállalkozás. Vagyis az érintettek mely tételekről kaphatják a legtöbb, és melyekről a legkevesebb információt a vállalkozásoktól. Ezeket az eredményeket az 1. mellékletben mutatjuk be. A négy leggyakrabban közzétett elem változatlan marad 2016 és 2018 között (II/1. környezeti hatás; I/1. üzleti modell – rövid leírás; II/5. ÜHG-kibocsátás; III/8. a helyi közösségek védelme és fejlődése érdekében tett intézkedések). Az 5. és 6. helyet illetően azonban már történt változás. 2016-ban négy környezeti tényező állt az 5. helyen egyenlő pontszámmal. Ezzel szemben 2017-ben és 2018-ban is két társadalmi tényező került ezekre a helyekre (III/3. munkakörülmények; és III/6. egészségvédelem és a biztonság). A legalacsonyabb pontszámú tételek a három év során változnak, de kettő továbbra is a négy legkevésbé közölt információnak számított (IV/1. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása, valamint a IV/1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök). Látható, hogy a szabályozás hatására leginkább a „középmezőnyben” történt átrendeződés. A III. Társadalmi és munkavállalói ügyek témájához kötődő tételek kapcsán nőtt a közzétételi intenzitás, azonban a IV. Etikai ügyek területén nem tudott érdemi változást hozni a szabályozás, továbbra is a legkisebb közzétételi intenzitást mutató téma.

A regressziós modell bemutatása a reálszektor vizsgálata kapcsán

Célváltozónk a közzététel intenzitása (Q_i), amelyet Dumitru et al. (2017) alapján előállított, illetve Li, Pike és Haniffa (2008) alapján előállított kombinált index szerint mérünk. A tartalomelemzésből kapott pontszámok alapján kísérletet tettünk arra, hogy ok-okozati

összefüggést keressünk a közzétételre adott pontszámok (közzététel intenzitása (Q_i)) mint függő változó, és a következő független változók között:

- (1) *A vállalati méretet (S_i) az alkalmazottak számával (no_i) és a mérlegfőösszeggel (BS_i) írjuk le: $S_i \in (no_i, BS_i)$; (Sierra-Garcia et al. 2018; Mion – Loza Adauí 2019).*
- (2) *A vállalatok eszközösszetételét (A_i) a befektetett eszközök értékével (FA_i), az immateriális javak értékével (IA_i) illetve az immateriális javak értékének a befektetett eszközök értékéhez viszonyított arányával (ILA_i) írjuk le: $A_i \in (FA_i, IA_i, ILA_i)$; (Ortas et al. 2015).*
- (3) *A vállalatok jövedelmezőségét (P_i) a nettó árbevétel (NI_i), az üzemi (üzleti) eredmény értékével (OP_i) illetve az adózás előtti eredmény értékével (PTP_i) írjuk le: $P_i \in (NI_i, OP_i, PTP_i)$; (Dalal – Thaker 2019).*

A jelentéstétel-specifikus dummy változók az alábbiak:

- (4) *SI Index (dI_i): Fenntarthatósági Index: 1 értéket adunk, abban az esetben ha a vállalat részvényeit beválogatták valamelyik témaspecifikus tőzsdeindexbe, mint például a DJSI, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).*
- (5) *érzékenység (dS_i): 1 értéket adunk abban az esetben, ha a vállalat környezeti szempontból érzékeny iparágban végzi tevékenységét, egyéb esetben 0 értéket (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017).*
- (6) *Big4 könyvvizsgálat (dA_i): 1 értéket adunk abban az esetben, ha a vállalat beszámolójának könyvvizsgálatát úgynevezett Big4 cég végezte el, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).*

Egy regresszió bemeneti adatainak hasonló skálázottsággal érdemes rendelkeznie, amelyet legegyszerűbben logaritmizálással lehet elérni. Az adatbázisban található negatív előjelű adatok azonban ezt nem teszik lehetővé, így Z-score-ral standardizáltuk a v_t éves változó-vektorokat (2)

$$z v_{i,t} = \frac{v_{i,t} - E(v_{i,t})}{\sigma(v_{i,t})} \quad (2)$$

A hagyományos lineáris regresszió feltételezi, hogy a változók egy lineáris felületre illeszthetők és a paraméterek ez alapján válnak becsülhetővé. A legkisebb négyzetek módszere (2) az alábbi $\min_{\mu \in \mathbb{R}} \sum_{i=1}^n (y_i - \mu)^2$ modellt takarja minden véletlen y változóra, amelynek a feltétlen sokaság átlaga μ :

$$y = \text{const.} + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon \quad (3)$$

ahol a regresszió torzítatlanságához elvárjuk, hogy a (ε) hibatagja nem autokorrelált (a Durbin–Watson-statisztika 1,8 és 2,2 közé esik) és normális az eloszlásuk (Jarque-Bera teszt p -értéke > 0.1)⁷.

Greene (2003) nyomán megállapíthatjuk, hogy az egyéb, alternatív, nem torzított modellekhez képest a Gauss-Markov elmélet szerint a legkisebb négyzetek becslőfüggvénye rendelkezik a legalacsonyabb varianciával. Amennyiben azonban valamely ($X \in (x_1, \dots, x_n)$) magyarázó változók halmaza tökéletesen korrelált, ez a variancia végtelen lehet. Még csekélyebb együttmozgások mellett is előfordulhat azonban, hogy az adatok kisebb változásai is magas standard hibával társuló komoly hatást gyakorolnak a paraméterbecslésekre, vagy csupán az intuícióval ellentétes előjelű értékeket vesznek fel. A multikollinearitás e torzítása elsősorban kisméretű adatbázisoknál jelenik meg. A nagyobb információigény azonban nem feltétlenül társul nagyobb adatigénnyel, ehelyett inkább azon változók elhagyása lehet szükséges, amelyek hozzájárulnak a fenti torzítás megjelenéséhez. Ebben segít a Ridge-becslés, amely a legkisebb négyzetek módszere esetében használt $\hat{\beta}_{ls} = (X' X)^{-1} X' y$ paraméterbecslés helyett egy D diagonális mátrix segítségével biztosít egy minden esetben alacsonyabb kovariancia mátrixú becslést⁸:

$$\hat{\beta}_r = (X' X + kD)^{-1} X' y.$$

Az elméleti modellt Ridge-regresszióval teszteltük (14. táblázat), mindegyik modellsoprotot vizsgáltuk, és az eredményeinket a fent említett lóverseny-stratégián keresztül határoztuk meg. Ebben a részben a legrepresentatívabb modellek eredményeit tárgyaljuk, de a 2. melléklet bemutatja az OLS-regresszió hasonló eredményeit, ezzel is alátámasztva

⁷ A számításokat a MATLAB szoftver 2020a verziójának segítségével végeztük el. A scriptet az értekezés 3. melléklete tartalmazza.

⁸ Ahol $1 > k > 0$; lásd. az értekezés 3. mellékete.

eredményeink robusztusságát. Bár az OLS-regresszió több szignifikáns eredményt hozott, azonban lehetséges, hogy az eredményekre torzítóan hatottak az alacsony mintanagyságból fakadó anomáliák – tekintettel arra, hogy minden koefficiens nagynak és intuícióval ellentétes előjelűnek bizonyult.

2. táblázat A Ridge-regresszió eredményei

		2016				2017				2018			
		I_comb		I_comb-mod		I_comb		I_comb-mod		I_comb		I_comb-mod	
		coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p
const.		-0,0746	0,113	-0,0723	0,2521	0,0578	0,0604	0,0496	0,2498	0,1118	0,3192	0,3613	0,0401
méret	No												
	BS	-0,9273	0,0317	0,1546	0,5503	1,688	0,0013	1,0874	0,0175	0,3286	0,3762	-0,675	0,2533
eszközigeény	FA												
	IA	0,6379	0,0004	0,6278	0,0012	0,346	0,0006	0,4871	0,0011	0,6635	0,0133	1,2647	0,0042
	ILA												
jöveldelmezőség	NI									0,4336	0,2735	1,4155	0,0649
	OP					-0,9267	0,0066	-0,4289	0,1471				
	PTP	1,4928	0,008	0,3867	0,1825								
dummy	Index									-0,451	0,2592	-1,4474	0,0298
	Sens.	0,1992	0,0483	0,1949	0,1287	-0,1541	0,0235	-0,1325	0,1299				
	BIG4												
diag.	DW	2,1946		1,9907		2,0894		2,1711		2,2443		2,0457	
	R2	0,998		0,9951		0,9993		0,9978		0,992		0,9923	
normal			0,5		0,5		0,5		0,5		0,1267		0,1742

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 10 alapján saját szerkesztés

Az $I_{combined}$ során alkalmazott megközelítés hasznosabbnak bizonyult a magas beszámolási szinttel rendelkezők főbb jellemzőinek leírására az első két évben, míg az $I_{combined,mod}$ során alkalmazott megközelítés 2018-as adatok esetén nyújtott jobb eredményeket. Mindez azt jelzi, hogy a kódolás során használt, a közzététel formáját figyelembe vevő súlyozás olyan tényező, amely befolyásolja a statisztikai módszerek alkalmazhatóságát. A módszertant bemutató résznel⁹ már hangsúlyoztuk, hogy még nem alakult ki szakmai konszenzus ebben a kérdésben.

A részletekre összpontosítva elmondható, hogy a vállalati méret feltételezhetően kulcsfontosságú változó a közzététel intenzitásának meghatározásában, de 2016-ban intuícióval ellentétes eredményt szült, illetve 2018-ban már nem volt szignifikáns hatása. Ez azt jelenti, hogy az irányelv hatálybalépését követően a vállalati méret már nem magyarázza a közzétételi intenzitást.

Mindazonáltal az olyan kulcsfontosságú eszközök, az immateriális javak, amelyek hozzájárulhatnak a vállalat hozzáadott értékéhez, mindig pozitív szignifikáns hatást mutattak, függetlenül a szabályozás bevezetésétől. Az eszközösszetételt leíró mutatókból modellünk

⁹ Lásd. az értekezés 3.3. és 3.4. alfejezetei.

minden esetben az immateriális javak könyv szerinti értékét választotta ki, amely összhangban van korábbi kutatási eredményeinkkel (Lippai-Makra et al. 2019). Mindez azt jelenti, hogy az immateriális javakra érdemes kitüntetett figyelmet fordítani a vállalkozások nem pénzügyi közzétételének vizsgálatakor. A pontos ok-okozati összefüggések feltárására azonban további vizsgálatokra lenne szükség.

A jövedelmezőség nem rendelkezett stabil előjellel, azonban a legnagyobb koefficienssel bíró változóként jelent meg. Mindezt az üzleti évek ciklikusságának egyfajta sajátos következményeként értelmezhetjük, amelynek tisztázására egy hosszabb idősort feltáró vizsgálatra lenne szükségünk.

A környezeti szempontból érzékeny iparágban való működés vagy a fenntarthatósági témaspecifikus részvényindexben való szereplés megfelelőnek bizonyult a vállalatspecifikus hatások kezelésében, de a minta nagysága nem teszi lehetővé számunkra, hogy további következtéseket vonjunk le, mivel ezeket a dummy változókat csak nem autokorrelált és normál eloszlású hibtagok elérésére használtuk.

A dolgozat tézisei

Jelen értekezésben bemutatott empirikus vizsgálat során a nem pénzügyi közzétételre kötelezett közérdeklődésre számot tartó magyar vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát vizsgáltuk a 2014/95/EU irányelv tükrében, három üzleti évre vonatkozóan. A kutatás egy, a nemzetközi szakirodalomban széles körben használt módszertan és tételista alapján történt. A tartalomelemzés során meghatározott Kombinált Indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához. Annak érdekében, hogy a nem pénzügyi közzététel folyamatának minden lépéséről képet kapjunk, kutatásunkat kiegészítettünk egy interjúkutatással. Elvégzett kutatásunk alapján az alábbi téziseket fogalmazzuk meg:

Az első hipotézisünk, amely szerint a 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása, igazolódott minden vizsgált gazdálkodói csoportban. A vállalatok közzétételi intenzitását a Kombinált Indexszel mértük. A reálszektorban és a magyar bankok esetében is az átlagos közzétételi intenzitás alacsony szintről közepes szintre emelkedett a vizsgált időszak végére. A külföldi bankok és a külföldi biztosítók esetében az átlagos közzétételi intenzitás szintén nőtt. A kapott eredmények összhangban

vannak a szakirodalomban feltártakkal (Venturelli et al. 2020; Matuszak – Rózańska 2021). Ezek alapján elfogadjuk az első hipotézisünket, és az alábbi tézist fogalmazzuk meg:

1. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nőtt a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.

A második hipotézisünk, mely szerint a 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között, szintén igazolódott.

Az eredmények azt mutatják, hogy az irányelv hatálybalépését követően egyre homogénebb a vállalatok nem pénzügyi közzététele. A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban minden vizsgált szektorban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Matuszak – Rózańska 2021). Elfogadjuk a második hipotézisünket, mely alapján az alábbi tézist fogalmazzuk meg:

2. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökkent a különbség a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi intenzitása között.

A 3. hipotézisünk így szólt: Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban. E hipotézis vizsgálatakor arra az eredményre jutottunk, hogy a hipotézist el kell vetnünk, ugyanis az egyes témakörök eltérő intenzitással rendelkeznek az irányelv hatálybalépését követően is. A vizsgált időszakban nem igazolható az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerének kiegyensúlyozott megjelenése a vizsgált vállalati kör közzétételi gyakorlatában. Azonban a környezeti tényezők vezető szerepe igazolható a kapott eredményekkel, melynek az a magyarázata, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt előírta bizonyos környezeti tényezők bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben¹⁰. Ezek az eredmények összhangban vannak Dumitru et al. (2017) megállapításával, mely szerint a román gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét befolyásolta a nemzeti törvénykezés korábbi gyakorlata¹¹. A szerzők ezt a hatást a kényszerítő izomorfizmusként azonosították. A kapott eredmények alapján a 3. hipotézishez kapcsolódóan az alábbi tézist tudjuk megfogalmazni:

¹⁰ Ahogyan azt már az értekezés 2.3.4. alfejezetében bemutattuk.

¹¹ A román gazdálkodók között azonban nem a környezeti tényezők, hanem az „I1: Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok” alindexe volt a legintenzívebben közzétett, mert a román jogszabályok ezeket a tényezőket írták már korábban elő a tőzsdén jegyzett vállalatoknak.

3. tézis: A magyar számviteli szabályozás előzményeinek hatására a környezeti tényezők közzététele a leghangsúlyosabb a magyar gazdálkodók körében.

A 4. hipotézist – amely így szólt: azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek megléte alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek – azzal a pontosítással tudjuk elfogadni, hogy egy ismérvet tudunk beazonosítani. Az elvégzett tartalomelemzés eredményeinek összevetése alátámasztja, hogy azon vállalatok, amelyek részvényei bekerültek valamely fenntarthatósági tematikus indexbe, már az irányelv hatálybalépése előtt is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitást mutattak, valamint a szabályozás hatására nem változtattak addigi közzétételi gyakorlatukon. Ez az eredmény összhangban van Dumitru et al. (2017) és Matuszak – Rózańska (2021) megállapításaival. A fentiek alapján a következő tézisünk így szól:

4. tézis: Azon vállalatokra, amelyek részvényei szerepelnek fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben, inkább az önkéntes ösztönzők hatnak, mint a kötelező ösztönzők.

Az ötödik hipotézisünk szerint megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, amelyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását. Ezen hipotézis vizsgálatára állítottuk fel szakirodalmi kutatásunk alapján a többváltozós statisztikai modellt. A modell eredményei alapján megállapítható, hogy az immateriális javak értéke pozitív szignifikáns hatást mutatott mindhárom vizsgált évben. Ez az eredmény összhangban van egy korábbi kutatásunk során feltártakkal (Lippai-Makra et al. 2019). A vállalati méret, valamint a jövedelmezőség azonban nem hozott ilyen kiegyensúlyozott eredményt, amelynek oka lehet az időszakban hatályba lépő szabályozás hatása a nem pénzügyi közzétételi gyakorlatra, amely megváltoztatta ezen vállalatspecifikus jellemzők hatását. A vállalati méret az utolsó vizsgált évben már nem mutatott szignifikáns hatást. A szabályozás ezen jellemzőkre gyakorolt hatásának vizsgálatához hosszabb idősor elemzésére lenne szükség az irányelv előtti és utáni időszakból is. Eszerint az ötödik tézisünket az alábbi módon fogalmazhatjuk meg:

5. tézis: Az immateriális javak értéke a reálszektorban szabályozástól függetlenül magyarázza a nem pénzügyi közzétételi intenzitást.

A következőkben javaslatokat fogalmazunk meg az elvégzett kutatás alapján a szabályalkotóknak és a jelentést tevő szervezeteknek.

Javaslatok

A 2.3. fejezetben bemutatott szabályozás nem foglal állást egyetlen nem pénzügyi közzétételi standard használata mellett sem, illetve megadja a lehetőséget arra, hogy a vállalkozás saját maga által kialakított, egyéni tartalmi és formai rendszer szerint állítsa össze a nem pénzügyi jelentését. Véleményünk szerint ez a gyakorlat nehezíti a jelentések összeállítóinak és a jelentés célközönségének helyzetét is. A jelentéstevőknek többletterhet jelent a standardok felmérése, azok megismerése és a közülük való választás, vagy a saját nem pénzügyi közzétételi gyakorlat kialakítása. Az érintetteknek pedig nehezíti az egyes jelentések összehasonlítását, akár abban az esetben, ha ugyanazon vállalat különböző években közzétett jelentését szeretné vizsgálni, akár ha különböző vállalatok nem pénzügyi közzétételét szeretné összevetni. Azáltal, hogy a szabályozás az alkalmazható keretrendszerekkel kapcsolatban ilyen megengedő, pont az irányelv egyik alapelve ellen vét, hiszen ezzel megnehezítik az érintettek számára az egyes vállalkozások jelentéseinek összehasonlítását. Javasoljuk a szabályozás szigorítását a használható standardok tekintetében.

A magyar szabályozással kapcsolatban három javaslatot fogalmazunk meg. Véleményünk szerint a magyar számviteli törvény 95/C § (1) bekezdéséből törölni kell a méretkritériumra vonatkozó a) pontot, azért, hogy ne szűkítse a nem pénzügyi közzétételre kötelezett gazdálkodók körét az irányelvben meghatározottakhoz képest.

Továbbá javaslatként megfogalmazódott bennünk, hogy a törvény szövegében közérthetőbb lenne a „szociális” szó helyett a „társadalmi” kifejezést használni. Bár a magyar nyelvben e két kifejezés szinonima, a szaknyelvben inkább a „társadalmi” kifejezés terjedt el¹².

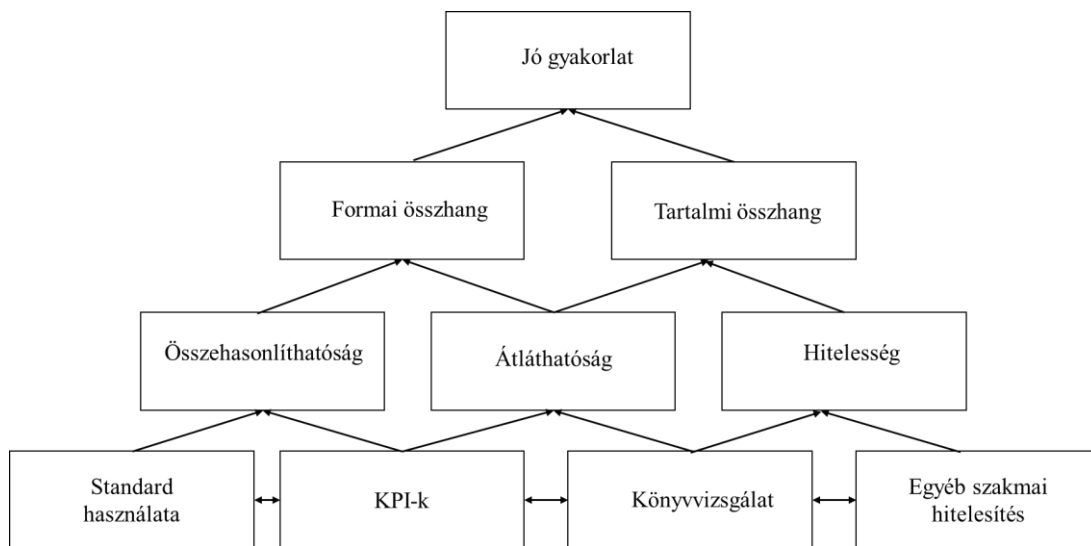
Végül megfontolásra javasoljuk, hogy a szabályozók éljenek az irányelvben megfogalmazott lehetőséggel, mely szerint az egyes tagállamok iparági vagy méretkritérium alapján bővíthetik a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek körét. Hiszen egyrészt sok olyan nagyvállalat működik hazánkban, melyek környezeti, társadalmi és etikai hatásai közérdeklődés tárgyát képezhetik, pontosan a vállalati méretből adódóan, és ez alapján a hatásaik nagyságrendjét tekintve. Másrészt vannak olyan környezeti szempontból érzékeny iparágak (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017), amelyek környezeti hatásai mérettől függetlenül jelentősek lehetnek, ezért az érintettek informálása ezen hatásokról közérdek.

¹² Pl. CSR: vállalatok társadalmi felelősségvállalása, Triple Bottom Line elmélet: Gazdaság-Társadalom-Környezet, stb.

Javaslatok a nem pénzügyi jelentést készítő szervezeteknek

Javaslatainkat a jelentést tevő, vagy a jövőben tenni kívánó gazdálkodóknak a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatának meghatározásában tudjuk összegezni (1. ábra).

1. ábra Az értekezés alapján megfogalmazható jó gyakorlat a vállalatok nem pénzügyi közzétételéhez

Forrás: Saját szerkesztés

Javasoljuk, hogy a nem pénzügyi jelentés összeállításához használjanak nem pénzügyi közzétételi standardot, valamint a közzétett információkat ne csak szövegesen, általános megállapítások megfogalmazásával támasszák alá, hanem indikátorok (KPI-k) bemutatásával is. Egyes nem pénzügyi közzétételi standardok, mint például a GRI, meg is adja az egyes témakörök kapcsán javasolt konkrét KPI-k listáját. Továbbá javasoljuk, hogy jelentésük hitelességét támasszák alá könyvvizsgálattal, valamint, éljenek egyéb szakmai hitelesítési lehetőségekkel. Ha például megfogalmazásra kerülnek különböző környezetterhelést csökkentő célkitűzések, akkor azokat támasszák alá megfelelő hitelesítéssel¹³. Ezen négy tényező figyelembevételével érhető el, hogy a jelentés megfeleljen az összehasonlíthatóság, átláthatóság és hitelesség elveinek, melyek megermentik a jelentés tartalmi és formai összhangját. Így érhető el a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata.

¹³ pl.: SBTi

Jövőbeli kutatási irányok

A téma aktualitását az is jól mutatja, hogy folyamatosan jelennek meg újdonságok a témával kapcsolatban. 2020 végén, 2021 elején a legizgalmasabb hírek új nem pénzügyi közzétételi standardok megalkotásáról szólnak. Az Európai Bizottság felkérte az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport¹⁴, hogy készítse elő egy lehetséges Európai Unió nem pénzügyi beszámolási standard kidolgozását¹⁵. Valamint elkezdődött a szakmai vita arról, hogy a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok¹⁶ rendszerét gondozó Nemzetközi Számviteli Standard Testület¹⁷ is adja ki saját fenntarthatósági beszámolási standardját¹⁸. Egy lehetséges kutatási irány lehet a különböző nem pénzügyi közzétételi standardok elemzése, és az azok közti átfedések és különbségek feltárása.

További lehetőségek rejlenek az általunk használt módszertani eszköztár bővítésében. Terveink között szerepel jelen eredményeinkre alapozva egy kérdőíves kutatás lefolytatása, mellyel kísérletet teszünk az összes Budapesti Értéktőzsdén jegyzett vállalkozás elérésére. Az interjúk alapján érdemesnek tartjuk mélyebben vizsgálni az érintettek információ igényét, és a már említett visszacsatolási hatást. Bár a befektetőkkel kapcsolatos kérdéseket már széles körben kutatják, a munkavállalók és a fogyasztók hatása a vállalkozások jelentéstételi gyakorlatára egy kevésbé kutatott terület, ám ennek létjogosultságát egyértelműen alátámasztották az interjúk. A vállalatok válaszadási hajlandóságának növelése érdekében tehető lépéseket azonban mindenképpen körül kell járni.

Több ország beszámolási gyakorlatának összehasonlítása érdekében céljaink közt szerepel nemzetközi kutatási kapcsolatok kialakítása, ám annak előfeltétele, hogy jelenjenek meg az első ilyen irányú nemzetközi publikációink.

Érdekes kutatási kérdéseket vet fel a jelentések minőségének vizsgálata. Az általunk használt manuális tartalomelemzési módszertan figyelembe veszi a közzététel minőségét az információk megjelenési formáinak súlyozásával, de olyan szempontokat, mint az elérhetőség, hitelesség, stratégiába való beágyazottság (Mion and Loza Adauí 2019), nem vesz figyelembe.

¹⁴ (EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group)

¹⁵ <https://www.efrag.org/Activities/2010051123028442/Non-financial-reporting-standards#> Letöltve: 2021. 01. 29.

¹⁶ (International Financial Reporting Standards – IFRS)

¹⁷ (International Accounting Standards Board – IASB)

¹⁸ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/sustainability-reporting/> Letöltve: 2021.01.29.

További kutatási lehetőségeket rejt a jelentések hitelességének kérdése. A hitelesség vizsgálatának fontosságát támasztja alá Abernathy et al. (2017) kutatása, mely során a CSR illetve fenntarthatósági jelentések hitelességével kapcsolatos szakirodalmat térképezték fel. Eredményeik azt mutatják, hogy a hitelességgel kapcsolatban négy terület van, melyek még kevésbé feltártak: a különálló jelentések könyvvizsgálata, az integrált jelentéstételi gyakorlat, a különböző nem pénzügyi közzétételi standardok összehasonlítása, valamint a nem pénzügyi közzététel jogi szabályozása.

Ahogy az a kutatásunk korlátainál már említettük, nem foglalkoztunk a környezeti, társadalmi és etikai tényezők könyvvitelben való megjeleníthetőségével. A Harvard Business School „Impact-Weighted Accounts” kutatási programja éppen erre tesz kísérletet.¹⁹ Továbbá megfontolásra érdemes a vezetői számviteli rendszer, valamint a kontrolling kapcsolatát vizsgálni a felelős szervezeti magatartás tükrében (Deák and Lukovics 2014).

¹⁹ <https://www.hbs.edu/impact-weighted-accounts/Pages/default.aspx> Letöltve: 2021.01.29

Felhasznált irodalom

- Albu, N., Albu, C. N., and Filip, A., 2017. Corporate Reporting in Central and Eastern Europe: Issues, Challenges and Research Opportunities. *Accounting in Europe*, 14 (3), 249–260.
- Barbu, E., Dumontier, P., Feleagă, N., and Feleagă, L., 2011. Mandatory environmental disclosures by companies complying with IAS/IFRS: The case of France, Germany and the UK. [online]. Available from: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00658734> [Accessed 30 Jul 2020].
- Dumitru, M., Dyduch, J., Guşe, R.-G., and Krasodomska, J., 2017. Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive. *Accounting in Europe* [online], 14 (3), 279–304. Available from: <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1378427> [Accessed 10 Jan 2020].
- Európai Parlament és Tanács, 2014. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról. [online]. Available from: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun> [Accessed 10 Jan 2020].
- Hoffmann, E., Dietsche, C., and Hobelsberger, C., 2018. Between mandatory and voluntary: non-financial reporting by German companies. *NachhaltigkeitsManagementForum / Sustainability Management Forum* [online], 26 (1), 47–63. Available from: <https://doi.org/10.1007/s00550-018-0479-6> [Accessed 9 Jan 2020].
- Kovács, O., 2017. Az ipar 4.0 komplexitása – I. *Közgazdasági Szemle* [online], 64 (7–8), 823–851. Available from: <http://www.kszemle.hu/tartalom/cikk.php?id=1714> [Accessed 10 Jan 2021].
- Kovács Z. I. and Deák I., 2012. Számvitel – szakma versus tudomány. *Pénzügyi Szemle*, 57 (4), 458–468.
- KPMG International, 2017. *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017* [online]. Available from: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>.
- Lakatos L. P., 2013. A számviteli érdekhordozói elmélet evolúciója és a szabályozás. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, XLIV (5), 13.
- Mio, C. and Venturelli, A., 2013. Non-financial Information About Sustainable Development and Environmental Policy in the Annual Reports of Listed Companies: Evidence from Italy and the UK. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* [online], 20 (6), 340–358. Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/csr.1296> [Accessed 13 Feb 2020].
- Rowe, D. C., 2015. Periodic Reporting in a Continuous World: The Correlating Evolution of Technology and Financial Reporting. *Duke Law & Technology Review* [online], 14 (1), 248–266. Available from: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=111206037&site=eds-live> [Accessed 14 Feb 2020].
- Sierra-Garcia, L., Garcia-Benau, M. A., and Bolla-Araya, H. M., 2018. Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies. *Administrative Sciences* [online], 8 (3), 29. Available from: <https://www.mdpi.com/2076-3387/8/3/29> [Accessed 13 Jan 2020].
- Zahorodnya, T. S.-N., 2016. The Fourth Industrial Revolution: The Present and Future of Accounting and the Accounting Profession. *Polgári Szemle*, 12 (4-6.).

Megjelent kapcsolódó publikációk

- Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- Lippai-Makra E. and Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.
- Lippai-Makra E. and Rádóczy Z., 2021. A vállalkozások közzétételi gyakorlatának elméleti megközelítése = Theoretical Aspects of Accounting Disclosure. *Köz-gazdaság*, 16 (2), 196–206.
- Lippai-Makra, E., 2020. A nem pénzügyi jelentéstétel szabályozása Magyarországon. In: XIV. Soproni Pénzügyi Napok : „Gazdaságvédelem és pénzügyi kiutak” pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia : Konferenciakötet. Sopron: A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, 113–125.
- Lippai-Makra, E. and Tóth, B., 2020. A nem pénzügyi jelentések tartalmára vonatkozó előírások. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 62 (11), 51–51.
- Lippai-Makra, E., Tóth, B. and Rádóczy, Z., 2019. Trendek a nem pénzügyi jelentések világában. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 61 (12), 35–37.

Megjelent egyéb publikációk

- Kovács Z. I., Kiss G. D., Lippai-Makra E. and Deák I., 2021. Az immateriális javakkal kapcsolatos közzététel vizsgálata tartalomelemzéssel a legnagyobb hazai vállalkozásoknál. *Gazdaság és Pénzügy* 8 (1) 88-112.
- Tóth B., Rácz T. A. and Lippai-Makra E., 2021. Belső kontroll és pénzügyi kockázatok vizsgálata a helyi önkormányzatoknál. *ÚJ MAGYAR KÖZIGAZGATÁS* 2021 (4), 45-55.
- Tóth B., Lippai-Makra E., Szládek D. and Kiss G. D., 2021. Az ESG-információk hozzájárulása az európai bankok pénzügyi stabilitásához. *PÉNZÜGYI SZEMLE/PUBLIC FINANCE QUARTERLY* 66 (3), 440-461.
- Kiss G. D., Tanács G. Z., Lippai-Makra E. and Rácz T. A., 2020. Végső mentsvár: Az Európai Központi Bank tartós szerepvállalása az euroövezeti bankrendszer devizalikviditási zavarainak kezelésében. *HITELINTÉZETI SZEMLE / FINANCIAL AND ECONOMIC REVIEW* 19 (4), 83-106.
- Lippai-Makra E., Rádóczi Z. and Kovács Z. I., 2019. Intellectual Capital Disclosure of Hungarian and Czech Listed Firms. *EUROPEAN FINANCIAL AND ACCOUNTING JOURNAL* 14 (3), 45-60.
- Kovács Z. I., Lippai-Makra E., 2018. Innovation and Sustainability: Disclosure Practices of Hungarian Pharmaceutical Companies. *JOURNAL OF ACCOUNTING AND MANAGEMENT* 8 (2), 129-140.

Mellékletek

1. melléklet A nem pénzügyi közzétételre kötelezettek listája és a vizsgált kritériumok

Sorszám	Név	Létszám (fő)			MFÖ (eFt)			NÁB (eFt)			
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
1	ANY Nyrt.	805	842	888	11 420 772	15 373 582	17 672 853	21 366 017	24 911 120	26 180 920	
2	Magyar Telekom Nyrt.	10 357	9 432	9 154	1 207 024 000	1 175 529 000	1 109 661 000	656 342 000	602 651 000	610 851 000	
3	MASTERPLAST Nyrt.	645	800	848	57 170 501	60 081 387	68 716 840	83 773 139	80 162 711	88 810 045	
4	MOL Nyrt.	27 080	25 290	25 855	3 914 883 000	4 103 786 000	4 231 700 000	4 090 662 000	3 553 005 000	4 130 320 000	
5	OPUS GLOBAL Nyrt.	1 020	1 960	2 011	16 363 629	37 915 827	48 070 992	11 379 150	15 314 717	42 551 766	
6	RÁBA Nyrt.	1 715	1 598	1 541	34 578 869	33 501 987	36 437 867	46 137 795	42 628 737	43 842 346	
7	Richter Gedeon Nyrt.	11 465	11 820	12 369	746 994 000	813 877 000	760 865 000	365 220 000	389 690 000	444 356 000	
8	WABERER`S I. Nyrt.	5 586	6 250	7 255	440 719 902	513 847 064	680 478 855	522 480 448	572 351 812	674 381 501	
Bankok											
9	OTP Bank Nyrt.	Bankok esetében nem vizsgálendő megelőző két év létszámadata			35 633	Bankok esetében nem vizsgálendő méretkritérium			Bankok esetében nem vizsgálendő méretkritérium		
10	Takarék Jelzálogbank Nyrt.				811						
11	MKB Nyrt.				1 777						
12	Budapest H. és F. Bank Zrt.				2 911						
13	CIB bank Zrt.				2 097						
14	Citibank E. plc. Mo.-i fiókt.				2 395						
15	ERSTE BANK H. Zrt.				2 917						
16	K&H Zrt.				3 328						
17	Raiffeisen Bank Zrt.				2 326						
18	Sberbank Magyarország Zrt.				658						
19	Unicredit Bank Hungary Zrt.	1 659									
Biztosítók											
20	AEGON Magyarország Zrt.	Biztosítók esetében nem vizsgálendő a megelőző két év létszámadata			955	Biztosítók esetében nem vizsgálendő méretkritérium			Biztosítók esetében nem vizsgálendő méretkritérium		
21	Allianz Hungária Bizt. Zrt.				808						
22	Generali Biztosító Zrt.				1 413						
23	Groupama Biztosító Zrt.				1 020						

Forrás: Saját szerkesztés a vállalatok beszámolóí alapján

2. melléklet A tartalomelemzéssel vizsgált dokumentumok

	Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG				
		2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018		
Pénzügyi szektor	Reálszektor	Magyar	1	Éves	Éves	Éves	55	62	64	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			2	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	139	232	236	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
			3	Éves	Éves	Éves	30	23	30	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			4	Éves	Éves	Éves	276	284	139	GRI, IIRC	GRI, IIRC	GRI, IIRC, SASB	igen	igen	igen	igen	igen	igen
			5	Éves	Éves	Éves	62	78	37	nincs	nincs	nincs	nem	nem	nem	nem	nem	nem
			6	Éves	Éves	Éves	25	25	29	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			7	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	110	106	96	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			8	Éves	Éves + Fennt.	Éves	5	85	92	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			9	Éves + Fennt.	Éves	Éves	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
	Bankok	Külföldi	10	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			11	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			12	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
			13	Fennt.	Fennt.	Fennt.	41	153	149	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
			14	Fennt.	Fennt.	Fennt.	107	145	201	GRI, CDP	GRI, CDP, TCFD	GRI, CDP, TCFD	nem	nem	nem	igen	igen	igen
			15	Éves	Fennt.	Fennt.	167	23	21	nem	GRI	GRI	nem	igen	igen	nem	igen	igen
			16	Fennt.	Fennt.	Fennt.	44	50	51	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	nem	igen
			17	Fennt.	Fennt.	Fennt.	190	166	174	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
			18	Éves	Éves	Éves	304	198	212	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	igen	nem
			19	Éves	Éves	Éves	175	138	145	GRI, IR	GRI, IR	GRI, IR	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Biztosítók	Külföldi	20	Fennt.	Fennt.	Éves	63	52	448	nem	TCFD	GRI, IR	nem	nem	igen	igen	igen	igen	
		21	Fennt.	Fennt.	Fennt.	79	90	176	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen	igen	igen	
		22	Fennt.	Éves	Éves	102	358	360	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen	
		23	Éves	Éves	Éves	34	32	32	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	
					2328	2627	3076											
					8031													

Forrás: Saját szerkesztés

3. melléklet A Pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételi intenzitása

Index 2016	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	38,89	100,00	0,00	32,16
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	44,44	100,00	0,00	35,45
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	44,17	91,67	0,00	33,88
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	35,56	100,00	0,00	41,22
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	40,76	94,35	0,00	33,15
Kategória	magas	nincs	alacsony	nincs	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes			
Index 2017	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	44,44	100,00	0,00	29,76
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	49,21	100,00	0,00	32,70
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	52,78	91,67	0,00	28,25
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	42,22	100,00	0,00	37,45
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	47,16	95,54	0,00	29,16
Kategória	magas	nincs	alacsony	alacsony	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes			
Index 2018	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	47,22	100,00	0,00	28,16
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	54,92	100,00	0,00	31,63
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	55,83	91,67	0,00	26,61
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	60,00	100,00	0,00	38,87
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	54,49	95,54	0,00	25,92
Kategória	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

4. melléklet Az összes vizsgált vállalat nem pénzügyi közzétételi intenzitása

Index 2016	Reálszektor								Pénzügyi szektor															Átlag	Max	Min	Szórás
									Bankok										Biztosítók								
	Magyar bankok					Külföldi bankok					Külföldi biztosítók																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23				
I1. Üzleti m.	25,00	66,67	8,33	66,67	0,00	8,33	75,00	0,00	100,00	0,00	8,33	0,00	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	36,23	100,00	0,00	31,81
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	4,76	100,00	0,00	19,05	100,00	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	43,69	100,00	0,00	39,11
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,50	0,00	8,33	45,83	0,00	70,83	0,00	12,50	0,00	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	37,86	91,67	0,00	33,85
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	28,99	100,00	0,00	39,69
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0,00	8,93	55,21	0,00	85,57	0,00	5,21	0,00	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	36,69	94,35	0,00	33,36
Kategória	al	kp	alacs	ms	n	al	kp	n	ms	n	al	n	kp	ms	al	al	ms	kp	ms	al	kp	kp	al	kp			
Index 2017	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50,00	16,67	100,00	0,00	8,33	25,00	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	40,94	100,00	0,00	27,79
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	0,00	23,81	100,00	28,57	71,43	0,00	0,00	4,76	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	48,86	100,00	0,00	35,75
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	25,00	87,50	16,67	4,17	45,83	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	45,47	91,67	0,00	29,56
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	33,33	100,00	0,00	38,07
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,50	9,08	48,96	15,48	85,57	0,00	6,25	23,07	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	42,15	95,54	0,00	29,72
Kategória	al	kp	alacs	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	al	kp	ms	közepes	közepes	ms	kp	ms	al	kp	ms	al	kp			
Index 2018	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50,00	8,33	33,33	16,67	100,00	0,00	16,67	41,67	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	42,75	100,00	0,00	26,95
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	14,29	23,81	33,33	19,05	71,43	0,00	42,86	4,76	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	49,90	100,00	0,00	33,49
I3. Társ. ü.	4,17	58,33	25,00	87,50	16,67	4,17	79,17	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	49,09	91,67	0,00	29,84
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	46,38	100,00	0,00	41,40
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,10	85,57	0,00	27,38	43,90	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	47,03	95,54	0,00	28,54
Kategória	al	kp	al	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	kp	kp	ms	kp	kp	ms	kp	ms	kp	kp	ms	al	kp			

Forrás: Saját szerkesztés